

การสร้างเสริมสุขภาพะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19
(Promotion of sustainable healthy environment in COVID-19 crisis)

๑. สถานการณ์โควิด-19 และมาตรการ

นับตั้งแต่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19) ที่เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ.๒๕๖๑ จนถึงปัจจุบัน (๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔) ส่งผลให้มีผู้ติดเชื้อทั่วโลก มากกว่า ๑๗๑ ล้านราย และผู้เสียชีวิตมากกว่า ๓.๕๕ ล้านราย^[๑] ในบางประเทศยังมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แม้แต่ในบางประเทศที่มีการติดเชื้อลดลง แต่ก็กลับมาเพิ่มขึ้นอีก เช่น ประเทศไทย ในปลายเดือนธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๓ เคยมีผู้ติดเชื้อประมาณ ๖,๘๐๐ ราย ผู้เสียชีวิตไม่ถึง ๒๕๐ ราย แต่ข้อมูลล่าสุดถึงปัจจุบัน กลับเพิ่มเป็น ๑๕๙,๗๘๒ ราย และเสียชีวิตมากกว่า ๑,๐๓๑ ราย^[๒]

จากสถิติข้อมูลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามีผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตจากวิกฤตโควิด-19 จำนวนมาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นับเป็นการระบาดครั้งใหญ่ของโลกที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งระดับจุลภาคถึงระดับมหภาค และคาดการณ์ไม่ได้ว่าจะหยุดการแพร่ระบาดเมื่อใด

ประเทศไทยได้ดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ทั้งทางกฎหมายที่เข้มงวด ผ่อนผัน ในบางพื้นที่และช่วงเวลาและการขอความร่วมมือจากประชาชน ทั้งระดับประเทศ จังหวัด ชุมชนและบุคคล เพื่อลดและยับยั้งการระบาดของโควิด-19 เช่น การล็อกดาวน์ให้อยู่บ้าน การงดการเดินทาง การให้ประชาชนทำงานและเรียนหนังสืออยู่ที่บ้าน การงดทำกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการรับและแพร่เชื้อ การใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลา โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในที่สาธารณะ การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์เจลอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

มาตรการดังกล่าวทำให้ประชาชนมีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตประจำวัน การทำงาน การเรียนหนังสือ การเดินทาง และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ต้องใช้ชีวิตที่บ้านมากขึ้น ประกอบกับการปิดกิจการของสถานประกอบการ ทั้งโรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้า ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้เกิดการเลิกจ้างพนักงาน ทั้งชั่วคราวและถาวร จึงขาดรายได้ ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย

แม้ว่ารัฐบาลจะมีมาตรการเยียวยาให้กับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น คนละครึ่ง เรารักกัน ม.๓๓ เป็นต้น จนถึงล่าสุดที่มีการเร่งฉีดวัคซีน โดยเริ่มจากกลุ่มเสี่ยงก่อน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้เกิดขึ้นในวงกว้าง เพื่อจะได้เริ่มกลับไปใช้ชีวิตตามเดิม และให้เกิดกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยว เพิ่มขึ้น

^๑ World Health Organization. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/>

^๒ ศูนย์ข้อมูล COVID-19 Dashboard. <https://www.facebook.com/informationcovid19/>

1 นอกจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อ
2 สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ มลพิษด้านต่าง ๆ เศรษฐกิจและสังคม ทั้งผลกระทบเชิงบวก
3 และเชิงลบ ทั้งในทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

4 **๒. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม**

5 จากการศึกษารวมรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งจากการ
6 สอบถามความคิดเห็นต่อ หัวข้อ “การสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19” จาก
7 บุคคล/หน่วยงานภาครัฐ เอกชน สมัชชาสุขภาพ ประชาสังคม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8 และหน่วยงานต่าง ๆ ^[๓] สรุปได้ดังนี้

9 **๒.๑ ผลกระทบเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อม**

10 ● วิกฤตโควิด-19 ที่รุนแรงเพิ่มขึ้นตั้งแต่ระลอกแรกมาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต
11 การจำหน่าย การอุปโภคบริโภค ที่ลดลงจนต้องหยุดหรือปิดกิจการทั้งหมดหรือลดกำลังการผลิตในบางส่วน
12 เช่น โรงงานอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คมนาคมขนส่ง จึงทำให้มีการใช้วัตถุดิบที่ได้มาจาก
13 ทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง เช่น น้ำ พลังงาน เชื้อเพลิง แร่ธาตุ เป็นต้น ไม่ทำให้เกิดการขาดแคลน
14 ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรป่าไม้ ป่าชายเลน พันธุ์พืชมีการฟื้นตัวเจริญงอกงาม ส่งผลให้สัตว์ป่าและสัตว์
15 น้ำที่มีน้อยได้เพิ่มจำนวนขึ้น ปะการังและหญ้าทะเลฟื้นตัวและเติบโตดีขึ้น เนื่องจากคุณภาพน้ำทะเลดีขึ้น

16 ● สถานที่ท่องเที่ยวที่มีระบบนิเวศทางธรรมชาติ ทั้งบนบกและในน้ำได้รับการฟื้นฟูกลับคืนมา
17 ด้วยตัวเองเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลที่ผ่านมา พบว่า การลดการเดินทางและการท่องเที่ยวทำให้ระบบ
18 นิเวศทางธรรมชาติได้ฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องกว่า ๖ เดือน ส่งผลให้สัตว์สงวนและสัตว์หายากพบเห็นได้มากขึ้น

19 ● เช่น พบว่ามีเต่ามะเฟือง ซึ่งเป็นเต่าทะเลที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นสัตว์สงวนชนิด
20 ใหม่ของไทย มีสถานะใกล้สูญพันธุ์ ขึ้นมาวางไข่และทำรังมากที่สุดในรอบ ๒๐ ปี มากถึง ๑๑ รัง ตาม
21 ชายหาดของจังหวัดพังงาและจังหวัดภูเก็ต โดยได้ทยอยฟักออกมาและพากันคลานลงสู่ทะเลตรงกับช่วงการ
22 แพร่ระบาดของโควิด-19 ลูกเต่าเกิดใหม่ในครั้งนี้มีปริมาณมากกว่าครั้งอื่น ๆ ในรอบสองทศวรรษที่ผ่านมา
23 ส่วนที่อุทยานแห่งชาติเกะลินตา เมื่อช่วงกลางเดือนเมษายน ๒๕๖๓ ได้พบฝูงวาฬเพชฌฆาตดำฝูงใหญ่
24 ๑๐-๑๕ ตัว ความยาวประมาณ ๓-๔ เมตร วายน้ำบริเวณอ่าวหินงาม เกาะรอก ห่างจากฝั่งเพียง ๕๐๐ เมตร
25 ที่ผ่านมา ถือเป็นครั้งแรกที่มีการพบเจอวาฬเพชฌฆาตดำในเขตอุทยานฯ นี้ และยังพบวาฬบรูด้าและวาฬ
26 โอมูระ ทางฝั่งอันดามันแถบชายฝั่งทะเลจังหวัดพังงาและภูเก็ต โดยพบวาฬโอมูระมากถึง ๔-๕ ตัว และ
27 วาฬบรูด้าได้มีการพบถี่มากขึ้น ^[๔]

28 ● การปรากฏตัวของพะยูนในบริเวณอ่าวบ้านเพ จังหวัดระยอง ซึ่งแทบไม่มีใครพบเห็นมานาน
29 พอสมควร จากประชากรทั้งหมดที่สำรวจพบในปีที่แล้ว ๒๖๑ ตัว ในพื้นที่ทั้งฝั่งอันดามันและอ่าวไทย ๑๓
30 พื้นที่ ในพื้นที่ที่มีประชากรพะยูนมากที่สุดในประเทศไทย ที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมและเขตห้ามล่าสัตว์

^๓ จากแบบสอบถามการแสดงความคิดเห็นของหน่วยงานต่าง ๆ ต่อข้อถกเถียงหัวข้อ “การสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19”. (๘ เมษายน - ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔)

^๔ ดร.วิจารย์ สิมาฉายา New Normal ชีวิตวิถีใหม่และโอกาสในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ๒๗ สิงหาคม ๒๕๖๓ http://www.tei.or.th/blog_detail.php?blog_id=57

1 ป่าห่มเกาะลิบง จังหวัดตรัง ในช่วงโควิด-19 พบพะยูนฝูงใหญ่ที่ไม่ค่อยถูกพบเห็นกว่า ๓๐ ตัว ออกหากิน
2 หย้าทะเลบริเวณแหลมจุโหย อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ^[๔]

3 ● คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เนื่องจากการผลิตและการบริโภคที่ลดน้อยลง ทำให้ปริมาณขยะ
4 ลดน้อยลง โดยเฉพาะขยะอันตรายจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งมาตรการการทำงาน การประชุมและการ
5 เรียนอยู่ที่บ้าน ทำให้การเดินทางใช้รถยนต์ต่าง ๆ น้อยลง จึงมีการใช้เชื้อเพลิงน้อยลงกว่าเดิมมาก ลดการ
6 เผาผลาญพลังงานโดยเฉพาะเชื้อเพลิงที่ได้จากฟอสซิล ลดปัญหาการจราจรติดขัด การใช้ระบบเทคโนโลยีใน
7 การติดต่อสื่อสาร ทำให้ลดปริมาณการใช้กระดาษ และ ลดการปล่อยมลพิษในอากาศจากโรงงานและ
8 ยานพาหนะ เช่น ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM 2.5) และก๊าซเรือนกระจกชนิดต่าง ๆ สู้ชั้น
9 บรรยากาศลดน้อยลง รวมทั้งทำให้มีคุณภาพอากาศและคุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ดีขึ้นตามไปด้วย

10 ● ในขณะที่ผลกระทบเชิงบวกช่วงที่มีการล็อกดาวน์และจำกัดการเดินทาง ทั้งของประชาชน
11 ทั่วไป นักธุรกิจ และนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่ลดลงจนเหลือศูนย์ โดย
12 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของทั้งโลกมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณร้อยละ ๒๐ ของทั้งหมดหรือประมาณ
13 ๒๔๗ ล้านตัน (๑๕.๙๖ กิโลกรัม/คน) ^[๖] สำหรับประเทศไทย ข้อมูลเมื่อมีนาคม ๒๕๖๓ มีปริมาณการปล่อย
14 คาร์บอนไดออกไซด์ลดลงเกือบ ๒๐ ล้านตัน คิดเป็น ๑๒.๖% เทียบกับเดือนเดียวกันเมื่อปีที่แล้ว ซึ่งมีที่มา
15 จากแหล่งกำเนิดหลัก ได้แก่ พลังงาน อุตสาหกรรม การเดินทาง และการใช้พลังงานในอาคาร ^[๗]

16

17 2.2 ผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม

18 ● จากการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19
19 ทำให้ขยะติดเชื้อมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นถึงห้าเท่า ทั้งจากหน้ากากอนามัย ถุงมือยาง ชุดป้องกัน (PPE) หลอด
20 ยา เข็มฉีดยา และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้รักษาผู้ป่วยติดเชื้อต่าง ๆ ^[๘] สำหรับหน้ากากอนามัยที่
21 ประชาชนมีความต้องการใช้ในการระบดระลอกแรกประมาณ ๑.๕๖ ล้านชิ้น/วัน ^[๙] ซึ่งปัจจุบันได้เพิ่มขึ้น
22 รวมทั้งอุปกรณ์ทำความสะอาดและการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ โควิด-19 เช่น เฟซชีลล์ ฉากกัน
23 แอลกอฮอล์ น้ำยาฆ่าเชื้อหรือทำความสะอาด ก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

24 ● มาตรการดังกล่าวทำให้ประชาชนมีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตและการเดินทางและต้องใช้ชีวิตที่
25 บ้านมากขึ้น ความต้องการสั่งอาหารและการซื้อของออนไลน์เพิ่มขึ้นถึง ๒๐๐% ในช่วงการล็อกดาวน์ การส่ง
26 อาหารมีการใช้บรรจุภัณฑ์หีบห่อและอุปกรณ์พลาสติก เช่น ถุงพลาสติก กล่องพลาสติกใส่อาหาร ซอง
27 พลาสติก ซ้อน ส้อม เป็นต้น คิดเฉลี่ย ๑ ออเดอร์ มีขยะอย่างน้อย ๗ ชิ้น ดังนั้นจึงมีปริมาณขยะพลาสติก
28 จากฟู้ดเดลิเวอรี เพิ่มขึ้น ๕๕๐ ล้านชิ้น/ปี ^[๑๐]

^๔ ธรณ์ ธีรารานาวาสวัสดิ์. <https://mgronline.com/travel/detail/963000046086>

^๖ โครงการปกป้องสุขภาพภูมิอากาศในภาคการท่องเที่ยว, ๒๕๕๕

^๗ หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, 2563 <https://www.thaipost.net/main/detail/69158>

^๘ มนัญญา ภูแก้ว ปัญหามูลฝอยติดเชื้อจากโรคระบาดโควิด-19

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=2599

^๙ <https://news.thaipbs.or.th/content/289780> และ <https://thestandard.co/where-are-the-hygiene-masks-distributed/>

^{๑๐} https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/939188?fbclid=IwAR0ha4URLO1gJ9R2GBgDP69F_TglGUJS3z9l87iz5jL9jWbvGStUhbWfUNo

- 1 ● ปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มจากวันละ ๕,๕๐๐ ตัน/วัน เป็น ๖,๓๐๐ ตัน/วัน (เพิ่มขึ้น ๑๕%) ซึ่ง
2 ขยะพลาสติกเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในวงกว้างไปสู่ระบบนิเวศในทะเล ทำให้มีไมโครพลาสติก
3 ในห่วงโซ่อาหารและตกค้างในสัตว์น้ำ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพตามมาเมื่อมีการบริโภคสัตว์น้ำดังกล่าว
- 4 ● จากรายงานของกรุงเทพมหานคร ปริมาณขยะพลาสติกทั้งหมด ๓,๔๔๐ ตัน/วัน (๓๗% ของ
5 ปริมาณขยะทั้งหมด ๙,๓๗๐ ตันต่อวัน) ในเดือนเมษายน ๒๕๖๓ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๒ (๒,๑๒๐ ตัน/วัน)
6 โดยเพิ่มขึ้น ๒,๓๒๐ ตัน/วัน (เพิ่มขึ้นประมาณ ๖๒%) ประกอบด้วย ขยะพลาสติกรีไซเคิลได้ ๖๖๐ ตัน/วัน
7 (๑๙%) และขยะพลาสติกปนเปื้อน ๒,๖๖๐ ตัน/วัน (๘๑%)^[๑๑]
- 8 ● สำหรับสถานที่รักษาผู้ป่วยโควิด-19 หรือสถานที่กักตัวชั่วคราว ทั้งที่เป็นโรงพยาบาล
9 โรงแรม โรงพยาบาลสนาม หอประชุม สนามกีฬา ตลาด โรงงาน ชุมชน หรือสถานที่ที่เหมาะสมตาม
10 หน่วยงานต่าง ๆ จะมีขยะติดเชื้อ น้ำทิ้งจากการใช้ของผู้ป่วยและบุคลากร ซึ่งต้องมีการคัดแยกขยะ การ
11 จัดการขยะ การบำบัดน้ำทิ้ง อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 12 ● การอยู่ที่บ้าน การทำงาน การประชุม การเรียนหนังสือ ทำให้ใช้เทคโนโลยีติดต่อสื่อสารกัน
13 ทางโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ไฟฟ้า เครื่องปรับอากาศ นอกจากจะทำให้ใช้พลังงานเพิ่มขึ้น
14 แล้ว ยังทำให้มีขยะอิเล็กทรอนิกส์จากแบตเตอรี่และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำเป็นต้องแยก
15 ประเภทขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากขยะทั่วไป เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนและตกค้างในสิ่งแวดล้อม ทั้งทาง
16 บกและในน้ำ

17
18 **๓. นโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนที่เกี่ยวข้อง**

19 **๓.๑ นโยบายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs)**^[๑๒]
20 การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ แนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้
21 ความสามารถในการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นต่อไปต้องลดลง^[๑๓] มีองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ
22 คือ ๑) การเติบโตทางเศรษฐกิจ ๒) ความครอบคลุมทางสังคม และ ๓) การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

23 โดยกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางให้ทุกประเทศดำเนินการร่วมกัน ๑๗
24 เป้าหมาย ภายในปี ค.ศ.๒๐๓๐ ตามปัจจัยที่เชื่อมโยง ๕ มิติ (๕P) ได้แก่ ๑) การพัฒนาคน (People) ให้
25 ความสำคัญกับการขจัดปัญหาความยากจนและความหิวโหย และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ๒)
26 สิ่งแวดล้อม (Planet) ให้ความสำคัญกับการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศเพื่อ
27 พลเมืองโลกรุ่นต่อไป ๓) เศรษฐกิจและความมั่งคั่ง (Prosperity) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีและ
28 สอดคล้องกับธรรมชาติ ๔) สันติภาพและความยุติธรรม (Peace) ยึดหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีสังคมที่

^{๑๑} ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา ขยะพลาสติกพุ่งกว่า ๖๐% ในช่วงโควิด-19 ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๓
http://www.tei.or.th/th/blog_detail.php?blog_id=51

^{๑๒} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รู้จัก SDGs.
<https://sdgs.nesdc.go.th/%e0%b9%80%e0%b8%81%e0%b8%b5%e0%b9%88%e0%b8%a2%e0%b8%a7%e0%b8%81%e0%b8%b1%e0%b8%9a-sdgs/>

^{๑๓} Brundtland Report, ๑๙๘๗ https://www.are.admin.ch/are/en/home/sustainable-development/international-cooperation/2030agenda/un-_-milestones-in-sustainable-development/1987--brundtland-report.html

1 สงบสุข และไม่แบ่งแยก และ ๕) ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) ความร่วมมือของทุกภาคส่วน
2 ในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน

3

4 **๓.๒ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๙**^[๑๔]

5 โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นการพัฒนา ๓ เศรษฐกิจ ได้แก่ ๑) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio
6 Economy) มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างคุ้มค่า สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรทั้งการผลิต
7 สินค้า บริการและใช้ประโยชน์ ๒) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) มุ่งเน้นการนำทรัพยากรกลับมา
8 ใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดแคลนและสร้างมูลค่าเพิ่มจากการนำทรัพยากรกลับมา
9 ใช้ประโยชน์และกระบวนการลดขยะหรือของเสียเหลือศูนย์ และ ๓) เศรษฐกิจสีเขียว (Green
10 Economy) มุ่งเน้นความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า กระจายความมั่งคั่ง
11 อย่างทั่วถึงและลดก๊าซเรือนกระจก ยกกระดับความเป็นอยู่และลดความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อม^[๑๕]

12 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๔ เห็นชอบให้การขับเคลื่อนการพัฒนาโมเดล
13 เศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นวาระแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๕ เป็นต้นไป เพื่อเป็นกรอบในการพัฒนา
14 เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้
15 คณะกรรมการบริหารการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว เป็นผู้รับผิดชอบ

16 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ.๒๕๖๔-๒๕๖๙ ประกอบด้วย
17 ยุทธศาสตร์ที่ ๑ สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ ด้วยการจัดสมดุล
18 ระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง
19 ด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ยกกระดับการ
20 พัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้าง
21 ความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

22

23 **๓.๓ แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๙๓**^[๑๖]

24 การดำเนินงานด้านเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย มีการบูรณาการเข้าสู่นโยบายและ
25 แผนระดับชาติ เพื่ออนุรักษ์ตามความตกลงปารีส อนุสัญญาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก มีเป้าหมาย
26 ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันต่อภัยคุกคาม โดยมุ่งหวังที่จะควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ย
27 ของโลกให้ต่ำกว่า ๒ องศาเซลเซียส และพยายามไม่ให้เกิน ๑.๕ องศาเซลเซียส

28 มีแนวทางดำเนินการ ๓ เรื่องหลัก ได้แก่ ๑) การปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพ
29 ภูมิอากาศ ๒) การลดก๊าซเรือนกระจกและส่งเสริมการเติบโตที่ปล่อยคาร์บอนต่ำ และ ๓) การสร้างขีด
30 ความสามารถด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยครอบคลุม ๖ สาขาสำคัญ ได้แก่

^{๑๔} ดันโมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นนโยบายขับเคลื่อนประเทศไทย. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/38369>

^{๑๕} ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์. "BCG Model" ขับเคลื่อนไทยแลนด์ 4.0 "วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม" เพิ่มมูลค่าธุรกิจ. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒. <https://www.thairath.co.th/business/economics/1710925>

^{๑๖} สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ <https://www.onep.go.th/การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิ/>

1 ๑) การจัดการน้ำ ๒) การเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร ๓) การท่องเที่ยว ๔) สาธารณสุข ๕) การ
2 จัดการทรัพยากรธรรมชาติและ ๖) การตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์

4 ๔. บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการเสริมสร้างสุขภาพในช่วงวิกฤตโควิด-19

5 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ได้ดำเนินการด้านการจัดการ
6 สิ่งแวดล้อมและการสร้างเสริมสุขภาพ ในช่วงระหว่างวิกฤตโควิด-19 ที่ผ่านมา สรุปดังนี้

7 ๔.๑ การจัดการสิ่งแวดล้อม

8 ● การลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นให้น้อยลง เช่น การใช้หน้ากากผ้าที่ซักได้ แทนหน้ากากอนามัย
9 แบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น การคัดแยกขยะ การนำขยะไปรีไซเคิล เพื่อหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่

10 ● การเผยแพร่ให้ความรู้ในการคัดแยกขยะ โดยเฉพาะขยะติดเชื้อออกจากขยะประเภทอื่น ๆ
11 เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการต่อไป

12 ● การศึกษาวิจัย เช่น การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีการลดปริมาณฝุ่นละออง
13 ขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM 2.5)

14 ● การเปลี่ยนไปใช้พลังงานหมุนเวียน เพื่อลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นก๊าซ
15 เรือนกระจก เพื่อลดการเกิดภาวะโลกร้อน

16 ● การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของประชาชน
17 ชุมชน โดยใช้พื้นที่สาธารณะ เช่น ชุมชน โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน เป็นต้น

19 ๔.๒ การเสริมสร้างสุขภาพ

20 ● การประชาสัมพันธ์และการปฏิบัติตามมาตรการของภาครัฐ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ
21 โควิด-19 (DMATT) คือ การเว้นระยะห่างระหว่างกัน การสวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า การล้างมือหรือ
22 ฉีด/เช็ดแอลกอฮอล์บ่อย ๆ การตรวจวัดอุณหภูมิก่อนเข้าสถานที่ การสแกนแอปพลิเคชัน “ไทยชนะ”
23 รวมทั้งการอยู่บ้านหยุดเชื้อเพื่อชาติ การงดการเดินทาง การกินร้อน ใช้ช้อนกลาง มีของใช้/อุปกรณ์ส่วนตัว
24 เป็นต้น

25 ● การเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกัน การให้ความรู้ เช่น โครงการอาหารปลอดภัย
26 โครงการเกษตรกรรุ่นใหม่กลับบ้านเกิด เป็นต้น

27 ● การสนับสนุนให้โรงพยาบาล ผ่านเกณฑ์มาตรฐานความสะอาดและสิ่งแวดล้อม เพื่อความ
28 สะอาดและความปลอดภัย ทั้งของผู้ป่วยและบุคลากรทางการแพทย์

30 ๕. ข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาโยบายสาธารณะ “การสร้างเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนใน 31 วิกฤตโควิด-19”

32 การสร้างเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19 มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนา
33 สาธารณะไปสู่การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน โดยเริ่มจากการให้คุณค่าความสำคัญกับแนวคิดด้านสุขภาพ ที่
34 เน้นการ “สร้างนำซ่อม” และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป้องกันมลพิษ เพื่อ

1 ไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ หรือให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการ
2 พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ที่สมดุล ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และ
3 สิ่งแวดล้อม

4 โดยมีข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาโยบายสาธารณะ “การสร้างเสริมสุขภาพสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
5 ในวิกฤตโควิด-19” ทั้งในช่วงระหว่างเกิดและหลังวิกฤตโควิด-19 ดังนี้

6 ๑. ในสถานการณ์ช่วงโควิด-19 จนถึงปัจจุบัน ทำให้ต้องมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการแพทย์และ
7 สาธารณสุข รวมทั้งสิ่งของที่ประชาชนใช้ในการรักษาความสะอาด ตามมาตรการ DMATT ที่เพิ่มมากขึ้น
8 ขึ้นมากกว่าปกติแล้ว ส่วนใหญ่เป็นขยะอันตรายและขยะติดเชื้อ เช่น ชุดป้องกัน พลาสติก หน้ากาก
9 ออนามัยแบบใช้ครั้งเดียว เป็นต้น รวมทั้งการเพิ่มปริมาณการสั่งซื้ออาหาร เครื่องดื่มและสินค้าทาง
10 ออนไลน์และส่งพัสดุมาที่บ้าน ทำให้มีปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะย่อยสลายยาก
11 แล้ว ยังเพิ่มภาระการรวบรวม จัดเก็บ ขนส่ง ฝังกลบหรือกำจัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งมี
12 บุคลากร รถ เครื่องมือและงบประมาณที่จำกัดแล้ว ยังมีปัญหาการที่ประชาชนไม่ได้คัดแยกตาม
13 ประเภทขยะแล้ว จึงทำให้เกิดความยุ่งยากต่อการจัดการให้ถูกวิธี และเกิดความไม่ปลอดภัยแก่
14 พนักงานเก็บขยะ รวมทั้งการที่ขยะพลาสติกที่ถูกพัดพาลงสู่แหล่งน้ำ จนจมไปสู่ท้องทะเล จึงมีการ
15 ปนเปื้อนและตกค้างอยู่ในสิ่งแวดล้อม และย่อยสลายเป็นไมโครพลาสติกที่มีขนาดเล็กมากที่สุดที่น้ำ
16 หรือสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กกินไปสะสมอยู่ในอวัยวะและตกค้างในห่วงโซ่อาหาร เมื่อมนุษย์รับประทานสัตว์
17 น้ำดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภคสัตว์น้ำดังกล่าวได้

18 ๒. จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งประเภทธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม
19 ชุมชนและอื่น ๆ ลดลงเป็นอย่างมาก บางพื้นที่ไม่มีนักท่องเที่ยวมาเป็นเวลากว่า ๑ ปีแล้ว ทำให้พื้นที่
20 ดังกล่าวไม่ถูกทำลายจากกิจกรรมของมนุษย์ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติบางแห่งมีทรัพยากร
21 เพิ่มขึ้น สิ่งมีชีวิตบางชนิด ทั้งบนบกและในน้ำ ได้รับการฟื้นฟูจากธรรมชาติเอง จนปรากฏให้เห็นทั้ง
22 ชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์ เช่น เต่ามะเฟือง พะยูน เป็นต้น ซึ่งยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว
23 พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔^{๑๗} ใกล้จะสิ้นสุดระยะเวลาแล้ว จึงควรต่อยอดเป็นการบูรณาการเป็นการ
24 ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หากมีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต จึงควรมีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว
25 ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม มีมาตรการจัดการพื้นที่ที่ไม่ให้ถูกรบกวนหรือได้รับความเสียหาย
26 เหมือนในอดีตที่ผ่านมา เพื่อไม่ให้ทำลายสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อรายได้ของผู้ประกอบการและ
27 ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งสุขภาพและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย

28 ๓. การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่การเพิ่มอัตราการ
29 ขยายตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งเกิดจากการมีปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อย
30 จากกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ ออกสู่ชั้นบรรยากาศในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น จนทำให้เกิดความไม่
31 สมดุลและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และสุขภาพ จึงควรมีการนำแนวคิดใหม่ที่ได้รับการ
32 ยอมรับของประชาคมโลก คือ เศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (Bio-Circular-
33 Green Economy; BCG) ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้นำโมเดล BCG เป็นวาระแห่งชาติ ให้เริ่ม

^{๑๗} ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวสีเขียว พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔. https://chainat.mots.go.th/download/article/article_20200605154529.pdf

ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๖๕ โดยเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่คุ้มค่าและหมุนเวียน การใช้บรรจุภัณฑ์รักษ์โลก การนำขยะหรือของเสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรม การมีเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ และมีสุขภาวะที่ดีในระยะยาวด้วย

๔. จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ในปัจจุบัน หรือการเกิดโรคอุบัติใหม่อื่น ๆ ในอนาคต ได้ส่งผลต่อสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่อย่างมาก โดยเฉพาะชุมชนเมืองที่มีประชาชนอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่นในสถานที่คับแคบ จึงเสี่ยงต่อการติดเชื้อมาก ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ^{๑๙} ซึ่งสอดคล้องกับการประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างยั่งยืน (Habitat III) และมีมติรับรอง “วาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง” (New Urban Agenda)^{๑๙} ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อวางแผนและแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างยั่งยืน การสร้างระบบนิเวศที่ดีต่อการใช้ชีวิตทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งการป้องกันและการเฝ้าระวังโรค การมีความยืดหยุ่นและปรับตัวเตรียมความพร้อมล่วงหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ทันสถานการณ์

๕. ในการพัฒนานโยบายสาธารณะ การสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความร่วมมือให้เกิดการรวมเป็นเครือข่ายพลังพลเมือง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดท้าย การสร้างค่านิยมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม การดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้บริโภค ที่ไม่ควรผลักภาระต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำออกไป จึงควรมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการวางแผน ดำเนินการ ติดตามประเมินผลและการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข การลดความเสี่ยงจากการแพร่ระบาดของเชื้อโรค การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า การจัดการขยะหรือของเสีย ซึ่งจะช่วยให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ดี

๖. ประเด็นเพื่อพิจารณาของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

ขอให้สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พิจารณาเอกสารสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๔ / ร่างมติ ๑ การสร้างเสริมสุขภาวะสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในวิกฤตโควิด-19

^{๑๘} หมวดสิทธิและหน้าที่ด้านสุขภาพ (มาตรา ๕ พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐)

^{๑๙} ผลประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมืองอย่างยั่งยืน (Habitat III) และวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง (New Urban Agenda) . <http://www.bps.m-society.go.th/uploads/content/download/5930d7dbe9a6a.pdf>